

Lo Catalanista

Setmanari defensor dels interessos morals y materials de Catalunya

La correspondencia al Director. | Los originals no 's tornan.

DIRECCIÓ, REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ
Calderón, 36.--Teléfono, 186.

Representació Administrativa á Barcelona
Llibreria de Alvar Verdaguer Rambla Mitj, 5

PREUS DE SUSCRIPCIÓ

Sabadell.	2 rals al mes.
Fora.	8 " trimestre.
Un número sol.	0'20 ptas.
Anuncis á preus convencionals.	

Edició de propaganda

DEL COMPENDI DE LA

DOCTRINA CATALANISTA

premiat en lo Concurs Regionalista del

CENTRE CATALÀ de SABADELL

Y

Aprobat per la Junta Permanent de la UNIÓN CATALANISTA

Tirada 100.000 exemplars

Forma 'n opúscul de 32 planas en 8.ª, d' esmerada impressió sobre paper satinat y ab cuberta de color.

PREU 15 céntims.

Las demandas al engrós al Secretari del Centre Català de Sabadell.

MAL ANAR NO POT DURAR

Lo sistema de govern que tenen los castellans ab tot y sos inconvenients, ab tot y las mortificacions y perjudicis que ocasiona als pobles que han de soportarlo, te una compensació: la de que, com ab ell no pot ésser de cap de las maneres que las cosas vagin dretas, un hom no pert may las esperansas de veure sortir del mateix mal lo remey.

En va se'ls ha dit y se'ls diu en tots los tons fregántlosi pels ulls las numerosas ensenyansas de la historia, que llurs procediments d' absorció y predomini son contraproduhents y que ab ells no 's va en lloch, com no sia á rompre 'l lligám que tant desconsideradament extrenyen; en va se 'ls demostra que 'ls resultats no poden menós d' ésser fatals pera aqueixa ditxosa *unitat nacional* que tan invocan; ells se fan la suech y continúan manifestejant de tort en boig l' Estat espanyol, aquest Estat que han montat á la castellana, y que no més ells ussufrectúan, ab excepció d' algunas engrunas que deixan pels gitanos de las demás regions que ab llur egoisme 'ls fan esqueneta.

Aixís aném be nosaltres, pensan ells, y es cert; puig los catalans anys há que ballém ab la més lletja. No hi ha més que fer un estudi comparatiu del lloch de naixensa dels empleats que en tots los rams de la administració cobran del Estat, per veure quants poch n' hi ha de la nostra terra, y lo pitjor; no es que cobrin ells, sino que manin, que si de cobrar ne saben molt, lo que es de governar... *véase la clase!*

Pero qui es en terra judica y qui es á la mar navega, diuhen los mariners. ¡Veurem si durará gayre aixó!

Quan lo comte d' Aranda proposava á en Carles III la transformació del govern d' América en una mena de príncipats semi-independents, lligats ab Espanya tant sols per la sanch real dels prínceps que debian governarlos, y per certas mútuas concessions comercials y políticas que haurían fet d' aquells immensos païssos uns estats autónomos per l' estil del Canadá; quan aquell previsor home d' Estat, allissonat per l' exemple de lo que havia succehit á Inglaterra ab los Estats-Units, aconsellava concedir una part per no perdre 'l tot; poch pensavan los que 's van

oposar á que 's seguís tan sabi consell que no passarian gayres anys sense que aquelles prediccions se realisessin, y com á resultat immediat se trobés lo comers espanyol desterrat d' allí per molt temps, donant lloch á que 'ls habitants s' anessin acostumant als productes que 'ls extrangers s' acuytavan á portarhi, Poch s' ho creyan ells que s' emancipessin tan aviat las colonias, aixís es que, cegats per la personal y egoista cobdicia que caracterisa als explotadors, cobdicia de que tantas mostrars nos donan molts empleats d' Ultramar, no pensaren que la cuestió per ells era anarse aprofitant dels abusos del sistema colonial, mal que després s' ho emportés tot la trampa.

Y la trampa s' ho va emportar, com se n' endurá las Antillas lo dia menos pensat, y las Filipinas també...

Del llevat que fermenta á Cuba no cal parlarne, puig prou lo veu tothom pujar, com coneix tothom la rahó que tenen los cubans de queixarse (1); y en quant á las Filipinas, aquellas extensas y riquíssimas islas, ¿quí sab per ahont vindrá l' espetech?

Veig tot sovint passejarse per Barcelona collas de joves de faccions deprimidas, pómuls prominents y color d' arám, més ab uns ulls enérgichs y vius que denotan voluntat é inteligencia. Parlan á voltas un castellá acanterellat, á volas una llengua que no entench. ¿Quí son?... Son lo planter de la independencia Filipina, son joves que estudian aquí, que venen á aplegarhi ideas. Y quan tornin allá, nets de clatell, y vegin del modo que malmena á sa pátria la metròpoli, ¿qué farán? Com altres japonesos, voldrán regenerarla, toparán ab los 'abusos y las travas de la estúpida administració que 'ls explota inícuament, y, ó bé las

(1) Lo bon govern de las colonias es cosa que s' ho passan de pares á fills. Llegéxintse sino aquets párrafos d' una carta del comte d' Aranda al de Floridablanca: «Ya sabe V. E. como pienso sobre nuestra América, Si [nos] aborrecen no me admira, segun los hemos tratado, si no la bondad de los soberanos, las sanguinuelas que han ido sin número...»

Y respecte al modo que de tractar las cuestiones ultramarinas tenen los gobernants de la Cort, també 's veu que ja ve de lluny l' aygua al portell, com pot jutjarse per lo que li contestava, entre otras cosas, en Floridablanca, allavors primer ministre, «El remedio de la América es mas para deseado que para conseguido. Por mas que chillen los indios y los que han estado alla, crea V. E. que nuestras Indias están mejor ahora que nunca, y que sus grandes desórdenes son tan añejos, arraigados y universales, que no pueden evitarse en un siglo de buen gobierno, etc...»

¿Quí no diria al llegar que están mejor que nunca, que es en Sagasta qui ho escriu? ¿Y qui, en alló de grandes desórdenes tan añejos que no pueden evitarse, no creuria sentir á En Cánovas no fa gayre, quan deya: ¿que le vamos á hacer?...

trencarán tots sols, ó bé ab ajuda d' altres, tal volta ab la d' aquets mateixos japonesos de qui parlavam.

Aquí á Espanya ja 's veu y 's preveu aixó, pero 'ls que sense conciencia y sense patriotisme van *tan á gusto en el machito*, no volen sapiguerne res de posarhi remey. Per aixó 'ls homes pensadors esperan d' un moment al altre lo terrasbastall, *la débacle finale...*

Y quan aquesta arribi ¿qué farém los catalans?, dirán molts, perque ab tot aixó, si bé es clar que una de los més perjudicadas será Catalunya, ¿cóm ho farà aquesta pera lliurarsen, sentli com li es, avuy per avuy, impossible desembarcar d' aquest basiment que se 'n va á pico?...

Quan los continuats desacerts dels governants hagin portat l' Estat á la ruina; quan entre ells y la constant propaganda dels catalanistas hagin obert los ulls los incautes catalans que encara 'ls tenen tancats; quan haguém fet bona provisió de llevar, y 'l terror estigui assahonat y llaurat, no tinguéu por, tart ó dejorn una ventada ó altra, mal sigui un vent de tempesta, portará la llevar al solch preparat pera rébre-la.

La Hungría's va aixecar en 1848, després de clamar y reclamar molts anys contra 'ls abusos dels austriachs: fou vensuda, sas institucions foren abolidas, sos fills empresonats ó morts ó fugitius, los patriotas sense esperansa. No obstant, pochs anys després, quan menos podían créureho, un fet exterior, la preponderancia que anava adquirint la Prussia, obligá á en Francesch Joseph á restituhir á Hungría sas llibertats, y en 1867 se trobá aquesta en un peu de perfecta igualtat ab l' Austria.

En lo que va de sigle hem vist la Grecia y 'ls Príncipepats Danubians, que vivían tiranisats y esclavisats per Turquia, anar poch á poch afluixant llurs lligáms, fins al punt de que avuy ja son independents, si be no tots de nom, tots ells de fet. Y aquets lligáms no 'ls ha afluixat tant sols l' esfors dels servís, rumans, búlgars, etc., massa débils per sí sols pera lluytar ab lo poderós Imperi Otomá, sino la pressió de fora, las mil y una complicacions de la política europea.

Vol dir, donchs, que hem d' anar treballant, llaurant la terra, obrinthei 'ls solchs que han de rebre la llevar, y si la gent d' aquella regió que avuy te, ben mal adquirida per cert, la hege-

monía d' Espanya, no 'ns deixa treballar tranquilament, y se oposa á que pels naturals y pacífichs medis poguém sembrar avuy y y cullir demá 'ls desitjats fruyts de la regeneració y autonomia de Catalunya, ¡tan se val! no mancará algun dia una llevantada que sembri per nosaltres.

A. SUNYOL

SECCIÓ POLÍTICA

S' ha suspés la crisis ministerial anunciada ab tan de goig per la tropa dejuna del fusionisme.

Primer se deya que quedaria resolta á l' arribada de la Reyna á Madrid.

Ara 's diu que no pot ferse res que no torni 'n Moret del seu viatge á París.

¡A veure si al últim esperarán que torni Mr. Arbán, aquell de la bomba!

La veritat es que 'n Sagasta es 'l gran ^{***} home per surtir-se de totes aquestas cosas.

Ja poden barallarse los ministros, ja poden cridar y esvalotarse 'ls contribuyents, ja poden amenassar ab dimisions sos companys de ministeri, ell per aixó tan fresquet rasantse la barba.

Quan no se li trenca la cama, 'ls moros esvalotan 'l galliner de Melilla, ó la calor obliga á tancar las Cambras, ó no es prudent mouer res estant la Cort fora, etc., etc.

La qüestió es que la cosa duri tan com pugui, sense mals de caps ni caborias de cap mena.

Afortunadament la gent que 's belluga en los partits polítichs que actualment ho mangonejan y especialment los de la seva colla son de lo mes apropósit pera semblants cassos.

Posats á sacrificar-se, arriban fins á no perdre lo sou de ministre y demés gangas que puguin caurhi.

L' ilustre Moret no desisteix de son empenyo.

Vullguis no vullguis, ell ha de trafiquejar d' una ó altre manera ab aixó de las relaciones comercials.

Are, ab tot y estar fent fator de cementiri, ministerialment parlant, puig tal vegada te de vida no mes los dias que trigui á tornar á Madrit, no ha pogut passar sense anar á París á veure si s' arregla alguna cosa ab lo del *modus vivendi*.

Prou sab en Moret que Fransa no son com aquí Espanya los polítichs que governan. Prou sab que 's guardarán prou bé de tractar res que no siga autorisat per endevant per las Cambras de la República.

¡Mes que s' hi ha de fer!

Ni aixís pot deixar correr sa mamá comercial y aranzelaria.

En Moret fa com aquells subgetes que 's desviuhen pera arreglar los negocis del próxim.

Ab la sola diferencia que molts d' aquells infelissos ab la mania dels arreglos 'n surten ab las mans al cap.

Y 'l celeberrim Moret casi sempre n' ha surtit ab las mans á la cartera.

Los diaris de Madrid donan compte d' una conferencia important que han celebrat fa poch lo general Martinez Campos y en Sagasta.

L' obecte principal segons sembla, fou la qüestió del Marroch ahont perilla s' acabi la nostra *misión providencial* sense la fixació de limits y sense 'ls milions de la indemnació acordada.

¡Trist apoteosis dels *brillants triomfs* militars y diplomàtics de la campanya de Melilla.

* * *

Lo resultat de la entrevista, segons los periòdichs referits, fou la combinació d' una estratagema pera demostrar la impossibilitat de conseguir del Marroch lo compliment dels pactes.

A aquest obecte farán venir una embaixada extraordinaria en nom del Sultán d' aquell imperi, á demanar humilment al govern espanyol que retrassi lo compliment de las cláusulas del conveni diplomàtic y poguer aixís demostrar al pays que han cedit als reiterats prechs y humils súplicas del *molt alt y poderós* Abd-El-Azis.

Ja veuen quina manera de combinar los finals d' acte de las comedias politicas que 'ns representan los actors obligats en las farsas centralistas y parlamentarias.

Embaixadas extraordinarias, *con todo el aparato que su argumento requiere*, viatge regit á carrech del Estat que tot ho aguanta, saludos ceremonilas ab l' aditament de las zalemas morescas acostumadas, y gran apoteosis de la guerra de Melilla ab acompanyament d' abressadas, reverencias y vinclaments d' espinada.

¡Y per aixó 's cridaren las reservas sense quartels hont allotjarlas; per aixó los traqueren del treball pera llsarlos á Melilla, sense armas ni municions, ni hospital ni cementiris; per aixó s'enviaren 27 generals y uns quants mils homes cobrant com en temps de guerra; per aixó s' enrogiren las galtas, de vergonya, contemplant l' espectacle edificant d' un exercit enviat á fer la gara gara als salvatges de las kábilas riffenyas!

Los periòdichs noticieros que disfrutin dels quartos d' aquella campanya productiva pera sas empresas; los militars que rumbejin l' accens conseguit ballant sardanas y jotas en lo Poligono; la govern que 's disposi á rebrer pomposament la embaixada de comedia que 's prepara á visitarnos y reparteixi grans creus als mals carats que d' ella formin; tots que disfrutin y 's diverteixin á expensas del pays que enganyan y explotan.

Prou se cuidan de plorar las mares pels pobres fills morts en los ermots de la costa d' Africa.

Prou fatichs passen las familias que al allunyar-se al soldat cap á Melilla, perderen los jornals que tal vegada encara esperan.

Que no per tothom ha de esser aquesta ahont vivim, miserable vall de llàgrimas.

DOS DISCURSOS d' en Joaquín Riera y Bertrán

II

La vida de la región

(Acabament).

Tenim, altrement, Dret civil propi, per mes que 'ns l' hagin consentit y rebregat lleys, manaments y sentencias de la centralisació, que no s' atrevit á anoresarlo. Quan, en conjunt y d' una revolada, s' hi volgué

atentar, va ressonar per tots los afraus de nostra terra y repercutí en altres indrets manifestació imponent de defensa. Lo perill de nostre Dret de familia demostrá que Catalunya es una encara per amor del seu Dret, com per amor de la seva llengua. Donchs lo Dret, com l' Idioma es fé de vida com nacionalitat que alenta y clama pera revivre, nó en privilegis estantissos, ni en lleys antiquadas, ni en esquerp temperament, sínó dintre del que enclou la sabia máxima que ha pres per divisa 'l gran restaurador dels elements étnichs de Catalunya (1): «remembra lo passat, ordena lo present, proveheix al esdevinador.»

Que 'l centralisme deixi á la terre catalana árbitra de son Dret civil, renunciant á ingerencias y mistificacions; que s' encarregui á Catalunya la revivellada del seu Dret propi, y ja veureu com respondrà a la comanda, mostrant que no es endarrerida ni retrógrada, perque, cap d' avansa en industria, en Comers y en Arts, no per ser retrógrada ni endarrerida en Dret, que es expressió social dels paissos, la que figurá en los primers rengles del progrés jurídic del pobles ab sos Usatges y son Llibre del Consulat de la Mar, ab sas Constitucions páccionadas y ab sas Institucions municipals que encara ensenyan de Democracia pura als demócratas més radicals d' avuy dia: ja veureu com Catalunya, terra de tradició cristianament lliberal, afermará en ella son Dret civil, com hi afermaria son Dret públich, sos organismes socials sense supersticions ni fanatismes ni perjudicis, respirant l' ayre modern com se vulga, que forts te 'ls pulmons pera no temer lo respirarlo, y robusta encara es tota ella pera criar bona sanch y arribar enllá, sempre enllá en lo magnífich camí de la civilisació.

Per por d' extralimitarme y de molestarvos massa, no insistiré ara, senyors, en la necessitat perentoria de que la Política y la Administració espanyola fugin, com d' una peste, de desdixats estrangerismes—alguns dels quals merexerian que se 'ls hi alsés somatent, com s' alsá contra 'ls invasors de la Pàtriá lo any 1809—y cerquin en la Familia indígena, en lo Municipi y en la Regió naturals las verdaderas forsás vivas pera governar. No ponderaré, perque en la conciencia de tothom está, quan urgent es que la emissió del sufragi no resulti escarni de drets individuals garantits sols de nom, pero en realitat abandonats tot sovint al 'mellor postor ó al polítich més audás y atrabiliari que se 'n burla fenthi jochs malabars. Ni insistiré en la urgencia de que las prescripcions del Códich penal contra 'ls estafas d' eleccions sian lletra viva sols contra 'ls peixos petits que no tenen prou trassa ni prou forsa pera rompre las mallas que 'ls empresonan; ni en que 'l fals palamentarisme, que es al verdader sistema representatiu lo que la llicenciatiu es á la llibertat, cedexi sos furs, cars y dolents, á una ben cimentada y ben organísada representació de las classes socials. L' indiferentisme... ¿á qué no dir la paraula justa? lo fástich que avuy domina al cos electoral,—casi be cos sense ánima,—es

(1) En marian Aguiló y Fuster, mestre de Mestres en Gay Saber.

massa elocuent pera que necessiti comentaris. Un pas més, y 'l cos electoral estarà de cos present.

Ni s' regenerarà la Administració pública mentres subsisteixin las causas que motivan aqueixa abndó inútil de serveys; y aqueixa xafogosa complicació imposada als més tècnichs y senzills (1); mentres, fantasmas pavorosos pera 'l desdixat contribuyent, se formin expedients y més expedients cap á Madrid á cassa de major influencia; quan no de major negoci despreocupat; mentres aqueixas grans balumbas de paperám que fan fredat fins als més avesats á trastejarne, exhalin tuf de cambra de malalt é infiltrin excepticisme á la gent de be, estimulant refinaments de picardía als vivedors d'ofici; mentres s' estableixin impostos sobre impostos que més que contribució á gastos necessaris arriban á semblar cástichs refinats que ni 'l respirar perdonan; mentres la Administració, en compte de facilitar paternalment lo despaig dels assumptos, los crissi de punxas y empelti encara en ellas tantas punxetas que hi capigan, com propositantse que hi dexin la pell; los administrats que degan ráurehi; en fi, mentres 'l ideal, lo goig suprem de la Administració espanyola no sia la senzillesa, la promptitut y la eficacia de tramits al servey de ilustrada severitat ab mira única al benestar de pobles y regions, sense 'l qual tots los drets politichs resultan irrisoris perque de res serveixen á qui te lesionadas las entranyas, y perque llibertat que engendran no resulta llibertat de viure content, sino llibertat d' anar á captár.

Decentralisar es fugir d' aqueixa perdició. Per axó 'l regionalisme es essencialment descentralisador.

Y no se 'ns vulga gelar la fé que hi tenim,—fé que 'ls anys no mustigan sino que l' arrelan,—observantnos que una descentralisació radical perjudicaria fatalment á Catalunya en los seus interessos, perque sos pro-

(1) Pera convéncer de lo fundat de tal apreciació 'm limitaré á referir com se realisa un servey: lo de arbitris extraordinaris á que deuen acudir los Ajuntaments d' Espanya,—reglamentats per un igual, encara que tan diferents son,—pera cubrir lo déficit dels pressupòsits respectius.

Consignat en aquest lo producte calculat de tals arbitris y valdament no dega pujar á trenta pessetas mal comptadas, calen los següents trámits avans de que puga ferse aquell efectiu; passar l' expedient al Governador, del Governador á la Comissió provincial; de la Comissió provincial al Governador; del Governador á la Delegació d' Hisenda; de la Delegació altre cop al Governador; del Governador á la Direcció General, de Madrid; de la Direcció General altre cop al Governador y del Governador al Ajuntament. Aixó suposant que l' expedient haja sigut ben format y puntualment instruhit, perque sino, si li falta la mes petita *formalitat* (1), si no va aparellat ab tota la correcció oficinesca que la grandíssima importancia del cas requereix, llavors... ¡oh! llavors afegeixinse decrets y comunicacions y trámits de la Comissió provincial al Governador, del Governador al Ajuntament; del Ajuntament al Governador; del Governador á la Comissió y á la Delegació; de la Delegació al Governador; del Governador al Ajuntament, etc., etc.

Si ab tanta anada y vinguda l' expedient no 's pert ó no 's descompon, ó no 's corromp ab tanta marejada, succeeix que sol venir autorisat... ¿quan? Quan ja la autorisació no serveix pera res.

ductes industrials perderian los seus guanys que avuy obtenen dels mercats espanyols. No hi ha tal, senyors.

Per autonòmica que fos sa organisació interior, Catalunya, com queda prou indicat, no forma regió independent, sino fraternalment unida á las altrás regions espanyolas: totas subjectas, en sas relacions mútuas y ab 'l extranger, á lleys generals d' armonia y de recíproca protecció. Si aixís no fos, mentida y sarcasme seria la unió d' Espanya. Los que treuen, donchs, contra 'l regionalisme catalá amenassa de tancament de mercats espanyols, amenassan de mala fé ó per rancunia. Las Aduanas interregionals foran escarni de tota concórdia. Lo regionalisme no es antagonisme, y 'l Poder central, ab plenitut de competencia, no podria ni deuría consentir actes de rebeldia contra ell á cap de las regions gobernadas per una mateixa legalitat internacional.

Vaig á terminar.

Si probas històriques y racionals no bastan á justificar nostra doctrina, demostran que no involucra odis ni malasvolensas contra regions espanyolas com la nostra, ni utopias rancias ó esvalotadas, proba pràctica la donan Suïssa y 'ls Estats-Units d' Amèrica y 'ns ve corroborada en altrás nacions, desde Turquia á Inglaterra, desde Noruega á Austria-Hungria hon aqueixas corrents de salvació regional fan camí gloriós com ne fan á la mateixa Fransa tan ufanosa del seu gran París, com ne fan á Italia tan enorgullida de sa unificació que li costa crims y miseria sota apariencias d' un esplendor de gran potencia que consúm al poble en sas més intimas arrels y 'l fa propici á la exaltació contra la societat.

Confíem, donchs, senyors, confíem en que 'ls polítichs espanyols que valen y s' estiman, sian del color que sian, inspirantse en verdader patriotisme, fassin justícia á ideas que creyém salvadoras pera ells matexos com pera tota la nació, perque no son mal empeltadas com las del uniformisme, sino que brollan espontàneas de la conciencia.

Sense abdicar vilment de cap de nostres principis, com ja he dit, treballant pera que triomfi en tota sa integritat, procurém, de moment, que nò sian estérils llibres y periòdichs. Missatjes als Poders públichs, Associacions y solemnitats com la present, que tant enalteix á la Lliga regional de Manresa de la qual tan debó hagi sapigut ésser jo fidel portaveu. Aconhortemnos pensant que l' endevenidor es del jovent y que 'l jovent catalá 's troba cada dia més agradat de Catalunya perque la sent y la comprén més. Tot anuncia la gran jornada que la refassi, com á las demás regions d' Iberia, dels desastres soferts.

Per arribarhi, no 'ns fem il·lusions: caldrán nous temps de proba y caldrá no desfallir. ¡Y be! Hi estém avesats, perque ja sabém que nostras ideas no sols no s' adineran ni 's cotisan á la Llòtja dels partits polítichs que 's parteixen las delicias del govern, sino que importan sacrificis que no han de veurers remunerats. Sía. Seguirém fentlos de bon grat, avuy y dema com sempre, si conseguim influir en la opinió pública á fi de que

saturantse de nostras honradas, fermas y ben probadas conviccions, trobi goig en estimarlas y ferlas prevaldrer pera fonamentarhi la sort que mereix Catalunya y tota Espanya.

HE DIT.

31 d' Agost de 1894.

L I T E R A T U R A

M I T J A G A L T A

XI

Llarga estona feya que la Neta, ab el llum en una mà y un dels peus en el primer grahó de la escala que conduhia á son cuarto, escoltava desficiosa, las confidencias que li confiava 'l volantiner, referentas á sa critica situació. Li havia donat comptes de lo aplegat en els derrers dias; li havia fet avinent la fredor del públich, que ja 's cansava de contemplar las mateixas sorts; li havia manifestat las remuntas que son vestuari demanava, y s' entretenia, finalment, en prevenirli la conveniencia de donar algún tom per pobles, vilas y llogarets, á fi de cercar novas fonts hont abeurarse, ja que s' estroncava la de Barcelona; confidencias á las que d' un quant temps la venia acostumant; mes no sens enfosquir son ánima la sombra d' una sinistre raresa, veyent en el butxi de sa joventut una transformació tan sobtada.

Neguitejada d' ohirlo, la Neta, 's distreya resseguint els recons y junts de las rónegas parets, que las aranyas guarnian ab sos cortinajes de tul y blondas, bo y contestant a las observacions de'n Mitja-galta ab la mateixa deixadés y malagana del escolá d' ofici cuan ajuda un missa de la que no n' espera la gangueta. De cop, prenent per excusa la escassa claror de son llum, tot temps assedegat d' oli, doná la bonanit, pujant á saltirons la escala.

Al arribar en son regne, en aquell reduhit palau hont élla, al menys, hi dominava, penjá 'l llum al clau ixent de la paret, s' alleujerí de robas ab llestesa, y ajustant els porticons fins á deixarhi no mes que un xiquet respirall per engolirse l' ayre, s' assentá en la desfondada cadireta de més á la vora, entregantse á la meditació. Fits sos ulls en la esclatxa dels porticons, no semblava sinó que resseguís la lluminosa estela de son pensament, com si per aquella via hagués de devallar lo objecte que la entebanava. Ja feya estona que no 's movia, abstreta en sa contemplació, replegada com las flors de son test, en aquellas horas de la nit, cuan totduna 's redressá son cos, gira enrera son cap, y endevinant per la sombra la presencia de'n Mitja-galta, s' alsá de la cadireta, reculant un pas; mes esparverada que confosa.

—Vos aquí?..—digué ab resolució, veyent que 'l volantiner l' adevantava.

En Mitja galta sospengué 'l somriure que 's bellugava en los llavis, exclamant ab estrafteta estranyesa:

—No m' has cridat?..

—Jo?..—respongué la Neta,—més decidida que admirada.

Sens fer cabal de la exclamació en Mitja-galta adevantá duas passas atantsantse á la finestra. La Neta, sentintse 'l á la vora, reculá, y mes reculá, alteradas sas faccions y tremolós son cos com si li agafés esgarri-fosa rampa. En aquell moment de dubtes, els ulls del volantiner li apa-rentavan dos flams, llengotejant derrera 'ls vidres d' un balcó, entelat per la rosada; son alé, ardent y arranerat, li encenia las galdas com bravada de malalt, y 'l trepitx de sos peus, sospitós y lleuger, li pareixia parió del d' aquell lladregot, que veyá en somnis, es á dir, cruixidor y fret com la fulla del punyal que 'ns atravessa las entranyas.

—Donchs, no m' has cridat?..—retorná 'n Mitxa-galta badant un xich mes el porticó de la finestra, y trayent el cap enfora sens esperar contes-tació. De primer enturvi va créurers que l' intent de 'n Mitja-galta no era mes qu' un espionatge encobert, per sospitar que sas relacions ab en Met continuessen. Mes al veurer que no 's movia de sa posició, sostenint una actitud cavilosa, com si resolgués algún escrúpol de conciencia, el pes del dubte l' aclapará de nou. Qui sab lo que podria atreure 'l pel carrer dels Petons en aquella hora!.. Sens un alé d' ayre qu' orejés son front, ni mes llum que la escarransida flama del únich fanal, col·locat al extrém del carrer, com á centinella de la fosca, ni altre anunci de vida que 'ls bufechs, corredissas y miols dels gats, que furonejavan pels re-cons, fent una remor al embestirse com si trepitxessen encenalls ó fullas secas, en veritat que la presencia del volantiner era sospitosa. De sobte 's tombá, ajustá 'ls finestrons, y esguardant á la Neta ab una somrihent mirada, riolera com sos llabis y dolsa com la entonació de sa veu, li di-gué, encarantshi:

—Sabs, Neta, que t' has fet gran!.. Ets tot una donal!.. Ves qui m' ho havia de dir cuan te duya de poble en poble, cavalgant al demunt de mas espatllar com á Sant Cristófol nano, ab el *sultán*, aquell gos negre y en-rinxolat sempre á la vora, fent bots y mes bots, enjogassat com una criatura, pera ferte pessigollas als peus á cópia de lleparte 'ls!.. Vés qui m' ho havia de dir que tú fosses aquesta!.. Tú no te 'n recordas, eh?..—

En Mitja-galta semblava que 's rejuvenia per segons... La Neta s' ai-xeribia als recorts de infantesa, fugint de son rostre 'ls primers solchs de lo esverament...

—D' allavors ensá,— afegi 'l saltimbanquis, com has canbiat!.. Quín salt de criatura á donal!.. De tos cabells jo 'n feya una treneta com la cua de un ratolinet... Tas mans eran tan menudas y llisas que jo te las escal-fava clohent una sola de las mevas... Ton capet era petit, bufó, com un angelet dels que 's veuhen en las iglesias ab una ala á cada costat.... Cuan feyas tamborellas á la seguida semblavas un molí de vent dels qu' hi jugan els xicots... Mes lloch necessitava 'l gos que no tú pera ajeu-re 's!.. Y avuy... Tos ulls s' han engrandit, y s' han animat, y esfos-quentse alhora sembla, á voltas, qu' escupen foch... Ta cabellera, si la

destriás, pòt servite de manto com si fosses la Verge de la Soletat... Tos llàbis s' han engroixit y obert com una rosa á punt de badarse... y has posat carns... y t' has fet una donassa!..—

La Neta contragué sas faccions ab perceptible gradaciò. Aquella auba d' alegría que al comens ajuntá en son rostre 's torná poch á poch en ver crepúscol de la tarde; mes d' una tarde rúfola y boyrosa com la d' un jorn d' ivern...

En Mitja-galta prosseguí, bo y adevantant un pas, mentres la Neta 'n reculava un altre al indret de la finestra...

—Tú 'm feyas caricias á tothora... Ajogassada com un esquírol, t' enfilavas per mos genolls, te m' arrapavas per la esquena y, vulgas no vulgas, pujavas aixís á mas espatllas y sobre 'l cap aprés, hoñt te hi entretenias una bella estona bellugant els brassos com prenent embestida, per llensarte á terra d' un sol bot... Te 'n recordas? Jo 't recullia, y tú, agrahida á ma paciència, me feyas abressadas y petons... ¿Qué no hi siguém á n' aquell temps, eh, Neta?..—

(Seguirá)

JOAN PONS Y MASSAVEU.

NOVAS

Lo dijous á las 10 del vespre foren posats en llibertat baix fiança, los presos que estaban detinguts ab motiu de lo ocorregut en Sant Esteve de Castellar en los dias de sa Festa Major.

Avuy á la tarde en l' Ateneo Sabadellés tindrà lloch un escullit ball estant lo programa confiat á la notable orquesta *Fatxendas*.

La Secció lírica-dramática de la *Associació de Catòlics* d' aquesta ciutat posará en escena, avuy á las 8 y mitja de la nit, lo preciós drama históric en 3 actes y en vers titolat *S. Hermengildó ó el triunfo de la religión*.

La Societat Euterpe darà avuy tarde y vetlla dos grans balls están los programas confiats á la orquesta *Chapi*.

L' últim número de *La PAGESIA* que hem rebut conté varis treballs de coneguts autors y noticias agrícolas de molta utilitat.

La Conferencia de Sant Vicens de Paul tindrà Sants Ejercicis, baix la direcció del Rvnt. P. Pere Aparici, de la Companyia de Jesús, en la iglesia parroquial de Sant Feliu, desde avuy diumenge fins al próxim inclusiu, á las 10 del mati y á las 4 de la tarde, exceptuant avuy que comensarán á las 6.

Segons tenim entès per las Festas de Tots Sants sortirà un número extraordinari del periódich humorístich *La Cotorra* ab varis grabats de actualitat y corrent la part literaria á carrech de varis escriptors y poetas sabadellenchs.

Avuy á las 9 del vespre en la *Centre Industrial* tindrà lloch un ball de vetlla, anant lo programa á carrech de la orquesta *Furés*.

Segurament demá arribará á Barcelona lo Nunci de S.S. Mon-senyor Cretoni.

Per dit motiu se están preparant grans festas en dita ciutat.

Lo senyor Baldasano Topete, consul d' Espanya á Nueva-York, ha dirigit als Presidents de las Cambras de Comers espanyolas la següent circular:

«Desitjós de cooperar al desentrotllo de nostre comers, crech dever meu participar a vosté que, desde 'l 15 del corrent, se publicarà en anglés y castellà, en aquesta ciutat, un periódich ab lo títol *Ibéria*, que entre 'ls patriótics fins que 's proposa, segons canta 'l número programa, té 'l de obrir una Exposició de mostruaris de productes espanyols.

Per tal motiu, y essent aquest l' únich medi, á mon entendre, de iniciar una vigorosa campanya pera aumentar las relacions comercials ab los Estats Units, y buscar nous mercats á la producció nacional, crech indispensable l' apoyo material y moral de las forsas productoras de nostre país que representa exa Cambra. D' altre modo considero [deficil que puga portarse á felis terme empresa tan patriótica, sobre lo qual he cridat la atenció del Govern de S. M.»

Es digna d' aplauso la patrótica actitud del senyor Baldasano.

Llegim en un periódich madrileny:

«Tenen en certa part rahó (no 'ns la vol concedir tota) los detractors de la festa nacional, però si aixó es exacte, no ho es menos que de la part mes bárbara dels toros ne son responsables las autoritats y no hi ha que donar tota la culpa á la festa.

La estadística demostra qu' un 90 per 100 de las desgracias ocorregudas en las *corridas* corresponent á las que 's verifican en los pobles durant los dias de sa fira ó festa major.

Fa poch dias la premsa doná compte d' una desgracia ocorreguda en lo vehi poble de Fuencarral, are se ha donat la noticia del trist succés ocorregut á Leganés, del qual fou víctima un jornalero, á qui 'l toro li etgegá dos tremendas banyadas.

Aixó es lo recent, d' ara una setmana, porque es sabut qu' en aquets punts sempre hi ha que lamentar desgracias, y qu' en alguns pobles, com Getafe, per exemple no sol dexar d' haver sa corresponent mort tots los anys.

Realment aquesta es la part mes bárbara dels toros y ab tot y aquests tristos successos no 's fa cumplir la ley per qui hi esta obligat.

Perque està absolutament prohibit qu' en los pobles se celebrin aquesta parodia de *corridos* sense haver ajustat una quadrilla de toreros y també que prenguin part en la *corrida* personas que no sigan per endevant contractadas.

Y com que no 's compleix ab exactitut y en totas sas parts lo prescrit per la ley deu procedirse ab fermesa y, siga com siga, fer que 's compleixi lo dispost, y no donar á diari un espectacle impropí d' un poble cult.»

No li sembla millor al periódich madrileny abolir la *fiesta nacional* y aixís, de pas que s' evitarian desgracias que sempre son de lamentar, donaríam fé d' esser poble mes civilisat del que demostra l' espectacle bárbaro, repugnant é inhumá de las *corridos* de toros?

Nosaltres creyém que fora la mellor solució que podria donarse y cap altra.

Un Pare de le Companyia de Jesús de la Residencia de Manresa, ha publicat una piadosa *Novena en honra del Patriarca Sant Joseph* escrita en nostra estimada llengua. Va acompanyada d' uns hermosissims *Goigs* deguts á la ploma del P. Arthur Masriera de la mateixa Companyia, que acaben de posar aquest llibret entre 'ls millors qu' en sa classe hi ha publicats.

Ho recomaném als Rectors de las nostras parroquias.

Nostre estimat amich y company de causa, lo celebrat poeta vigatà don Martí Genís y Aguilar, ha experimentat la trista pena de veurer morir á sa filla major, Maria, essent en la primavera de sa vida.

Enviém nostre sentit pesám al amich y apreciabilissima familia, desitjantli molta resignació pera soportar tan trista pena.

Diumenge de l' altra setmana, nostre estimat company de causa don Francisco Flós y Calcat, doná una profitosa conferencia de propaganda en lo *Centre Catalá* de Castelló d' Empories, llegint un important treball, d' istil popular, encaminant á probar lo que fou y lo que 's avuy Catalunya, esplicar los agravis rebuts de des de que sofrim la moderna centralisació y demostrar las rahons en que 's funda lo renaxement de nostre esperit regional y las causes fonamentals que 'l llegendim.

La concurrencia que fou molt nombrosa, saludá ab forts aplaudiments al conferenciant, sortint molt ben impositada de las ideás esposadas, ab molta claretat, per lo Sr. Flós.

Diu un periódich de Bilbao:

«De part del eminent artista D. Pau Sarasate ha sigut donada al

Ajuntament de Pamplona, la magnífica corona dedicada pel poble Guernica al gran violinista nabarro, ab motiu dels memorables concerts donats sota l'arbre sant de las llibertats de Euskaria.

La corona es de plata imitant fullas y aglans de roure, essent un d'aquests autèntich, procedent del arbre vell de Guernica, lo mateix que la fusta del rich estoig que la guarda, en quin fondo 's veuhen los colors blanch y blau, que son los de la bandera biscaina.»

Lo vinent diumenge inaugurarà sas tascas del curs de 1894-95 lo ben emérit «Centre Catalá» de nostra ciutat, ab una solemne vetllada literaria-músical, que no duptem se veurá concorreguda donadas las simpatías ab que conta la patriótica Associació.

Nostre compatrici lo distingit pintor Joseph Casanovas y Clerch, per oposicions ha sigut nombrat professor de dibuix de figura y adorno en la Escola d'Arts y oficis de S. Marti.

Felicitém al estudiós amich nostre.

Un d'aquets dias de la setmana passada morí en aquesta ciutat lo senyor don Félix Moratonas, (Q. E. P. D.) pare de nostre apreciat amich lo conegut viatjant don Mariano Moratonas.

Rebi nostre amich y demés familia nostre sentit pèsam per tan irreparable pérdua.

Divendres pasat á la matinada fou trovat mort en la linea del ferro-carriil, prop de la casilla de *can Llonch* lo conegut armer d'aquesta ciutat don Jaume Cabassa.

Se suposa que 's tirá al pas d'un dels trens de la nit, magullantlo de tal manera, que als primers moments ni 's pogué identificar.

Dimars passat morí en aquesta ciutat, á la edad de 73 anys lo senyor don Pere Pascual Vilata, pare de nostre particular amich lo conegut oficial de la secretaría d'aquest Ajuntament don Félix Pascual.

Acompanyém á nostre amich y demés familia en lo dolor per tan irreparable pérdua.

Dilluns passat contragué lo sant llas del matrimoni en la Iglesia de Nostra Senyora de la Mercé de Barcelona, nostre particular amich don Marcial Ballús ab la simpática y amable senyoreta donya Maria Claramunt y Ustrí.

Desitjém als contrayents interminables felicitats.

ANUNCI OFICIAL

CENTRE CATALÀ DE SABADELL

Per lo present anunci s' acusa rebut de las demandas de la Doctrina Catalanista als senyors següents:

- 53 Joseph Pin y Soler, de Barcelona.
- 54 Miquel Augé, de Barcelona.
- 55 Modest Durán y Folguera, de Sabadell.
- 56 Fermi Ribera, de Sabadell.
- 57 Joseph Capmany, de Sabadell.
- 58 Francisco Serés, de Tárrega.
- 59 Joan Grau y Puig, de Sabadell.
- 60 Joaquim Margenat, de Sarrià.
- 61 A. Llimoner, de Barcelona.
- 62 Emili Pascual, de Bruch.
- 63 Salvador Bové, de Barcelona.
- 64 Joseph M.ª de Vila y de Rocabruna, de Balaguer.
- 65 Francisco Salvat Xivixell, de Barcelona.
- 66 Vicents Plantada, de Mollet.
- 67 Jovent Català Regionalista, de Barcelona.
- 68 Narcis Verdaguer, de Barcelona.
- 69 Carles Pujolà, de Sabadell.
- 70 Francisco de P. Bedós, de Igualada.
- 71 Pompeyo Casanovas, de Sabadell.
- 72 Joseph Trias, de S. Vicents de Junqueras.
- 73 Francisco Casas, de Sabadell.
- 74 Miquel Ferrer Pbre., de Sabadell.
- 75 J. Puig, de Sabadell.
- 76 Frederich Renyé, de Lleyda.

Quedan cumplertas todas las presents demandas.

Lo que 's posa conexement dels interessats pera 'ls efectes consegüents.

Sabadell 18 Octubre 1894.

P. A. del Concell General.

Lo Secretari,

Enrich Diumaró.

AVIS

En la impremta de **PERE TUGAS**, se confeccionan mostruaris de cartulina á preus sumament econòmichs.—Calderón, 36.—Teléfono 186.

Imprempta de Pere Tugás, Carrer de Calderon, 36, Teléfono, núm. 186.—SABADELL.